Ügyszám: 1299/K/2008-3

Tisztelt [...]!

Az Adatvédelmi Biztos Irodájához intézett konzultációs beadványával kapcsolatban - amelyben a .. Megyei Önkormányzat Ápoló - Gondozó Otthonában létesítendő kamerarendszer ügyében kér állásfoglalást - az alábbiakról tájékoztatom:

A személyiségi jogok - köztük a személyes adatok védelméhez való jog, az emberi méltósághoz való jog, a magántitok védelméhez való jog - tiszteletben tartása az egészségügyi ellátás során fokozott követelmény. A pszichiátriai és szenvedélybetegek adatai azért igényelnek más egészségügyi adatokhoz képest is kiemelt védelmet, mert ezek a betegek - időlegesen vagy tartósan - csak korlátozottan képesek érdekeik érvényesítésére és megvédésére.

A pszichiátriai betegek jogaira és kötelezettségeire vonatkozó szabályokat az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. (Eütv.) törvény tartalmazza. A törvényben részletesen megtalálhatóak az egészségügyi szolgáltatások általános szakmai feltételei, színvonalának garanciái is.

Az Eütv. egyértelműen úgy rendelkezik, hogy "a pszichiátriai beteg személyiségi jogait egészségügyi ellátása során - helyzetére való tekintettel - fokozott védelemben kell részesíteni". [189. § (1)]

A személyes adatok védelméhez való jog tartalmát az Alkotmánybíróság az elvi jelentőségű 15/1991 (IV. 13.) AB határozatában fejtette ki, melyben nem hagyományos védelmi jogként értelmezte azt, hanem - annak aktív oldalát is figyelembe véve - információs önrendelkezési jogként. Az Alkotmánybíróság szerint e jog tartalma az, hogy mindenki maga rendelkezik személyes adatainak feltárásáról és felhasználásáról. Személyes adatot felvenni és felhasználni tehát általában csakis az érintett beleegyezésével szabad, mindenki számára követhetővé és ellenőrizhetővé kell tenni az adatfeldolgozás egész útját, vagyis mindenkinek joga van tudni, ki, hol, mikor, milyen célra használja fel az ő személyes adatát.

Az Alkotmánybíróság által kialakított gyakorlat szerint - különösen kamerával történő megfigyelések esetében - kizárólag csak a tényleges és a közvetlen, s nem az eshetőleges veszély értelmezhető a célhoz kötöttség követelményét kielégítő alkotmányos ismérvként. Az olyan szabályozás, amely távoli, elvont veszély elhárítására irányul és ennek érdekében ír elő „készletre” történő adatkezelést az alkotmányos követelményekkel ellentétes.

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény az Alkotmánybíróság idézett rendelkezéseivel összhangban szabályozza a személyes adatok védelméhez való joggal kapcsolatos kérdéseket.

Az Avtv. 2. § 1. pontja szerint „személyes adat: bármely meghatározott (azonosított vagy azonosítható) természetes személlyel (a továbbiakban: érintett) kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés”. Különleges adat pedig - egyebek mellett - az egészségi állapotra vonatkozó adat.[Avtv. 2. § 2. b) pontja]

Az Avtv. 5. §- szerint személyes adatot kezelni csak meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében lehet. Az adatkezelésnek minden szakaszában meg kell felelnie e célnak. Csak olyan személyes adat kezelhető, amely az adatkezelés céljának megvalósulásához elengedhetetlen, a cél elérésére alkalmas, csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig.

Az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló 1997. évi XLVII. törvény (a továbbiakban: Eüak.) értelmében egészségügyi adatnak minősül - egyebek mellett - az érintett testi, értelmi és lelki állapotára, kóros szenvedélyére, valamint az általa vagy róla más személy által közölt, illetve az egészségügyi ellátóhálózat által észlelt, vizsgált, mért, leképzett vagy származtatott adat; továbbá az előzőekkel

kapcsolatba hozható, az azokat befolyásoló mindennemű adat (pl. magatartás, környezet, foglalkozás). [Eüak. 3. § a) pont] Az Eüak. 1. §-a szerint személyes adatot csak törvényes cél eléréséhez szükséges esetekben és mértékben lehet kezelni.

A fenti jogszabályi előírások, valamint a több mint egy évtizedre visszatekintő adatvédelmi biztosi gyakorlat alapján álláspontom szerint személyes adatot kezelni csak akkor lehet, ha az elérni kívánt cél más módon nem megvalósítható.

A térfigyelő kamerák működtetése a pszichiátriai betegek ápoló-gondozó otthonában a gondozottak, ápoltak szökésének megakadályozására nem alkalmas. Az Önök által a megjelölt cél tényleges megvalósításához a prevenció, azaz a kerítés megerősítése, átépítése lenne az alkalmas eszköz, mert ezzel az intézkedéssel valóban meg lehetne akadályozni a szökéseket.

Ha álláspontommal ellentétben mégis a kamerák működtetése mellett döntenének, úgy a kamera rendszer kiépítéséhez az alábbi általános tájékoztatást adom:

A felvételek rögzítése számos adatvédelmi problémát vet fel, hiszen a megfigyelt eseményeket, és ezzel egyes személyek adott helyen való jelenlétét, magatartását, tevékenységét - azonosítható, és későbbiekben visszakereshető módon - rögzítik, tárolják.

Ha külön törvényi felhatalmazás nem rendelkezik a képfelvétellel megvalósuló adatkezelésről, akkor az adatvédelmi törvény előírásainak megfelelően működtethetők a képfelvevő, -rögzítő berendezések.

Az Avtv. előírása szerint személyes adat akkor kezelhető, ha ahhoz az érintett hozzájárul, vagy azt törvény, vagy - törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben - helyi önkormányzat rendelete elrendeli. [3. § (1) bekezdés]

Sem az Eütv., sem pedig az Eüak. nem tartalmaz olyan rendelkezést, mely törvényi felhatalmazást adna arra, hogy Önök a pszichiátriai intézet területén (például a kert, kerítés) a gondozottakról, az ott tartózkodó más személyekről (dolgozókról, látogatókról, stb.) kamerás megfigyelést végezzenek.

A kamerás térfigyelő rendszer működtetéséhez törvényi felhatalmazás hiányában az érintettek hozzájárulására van szükség. Tekintettel arra, hogy tájékoztatásuk szerint az Önök által ápolt pszichiátriai betegek - a polgári törvénykönyv alapján - vagy cselekvőképtelenek, vagy korlátozottan cselekvőképesek, a hozzájárulás jogát helyettük törvényes képviselőjük gyakorolja.

Az Avtv. 2. § 6. pontja szerint a hozzájárulás akkor tekinthető jogszerűnek, ha önkéntes, határozott, megfelelő tájékoztatáson alapul, és amellyel az érintett félreérthetetlen beleegyezését adja a rá vonatkozó személyes adatok - teljes körű vagy egyes műveletekre kiterjedő - kezeléséhez.

A kamerarendszert működtetők rendszerint azt a megoldás szokták alkalmazni, hogy a képfelvevők által közvetített képeket - közvetlen megfigyelés nélkül - ugyan rögzítik, de a felvételek megtekintésére, felhasználására csak abban az esetben kerül sor, ha a megfigyelés célját érintő esemény történik, vagyis ha esetükben a pszichiátriai beteg megszökik.

A kamerás megfigyelő rendszer működtetője - jól látható helyen, jól olvashatóan köteles figyelemfelhívó jelzést, ismertetést elhelyezni arról a tényről, hogy az adott területen elektronikus megfigyelőrendszert alkalmaznak (térfigyelés). Ezen kívül tájékoztatást kell adni az érintettek (a pszichiátriai beteg törvényes képviselője, az ott dolgozók, látogatók, stb.) kérésére legalább a következő körülményekről: az adatkezelés céljáról, az adatok tárolásának idejéről és módjáról, az adatkezelő személyéről, elérhetőségéről, valamint az érintett azon jogáról, hogy az adatkezelőtől tájékoztatást kérhet személyes adatai kezeléséről, valamint kérheti a róla készült felvétel törlését, illetve tájékoztatni kell jogorvoslati lehetőségeiről is.

Fontos még kiemelni, hogy a kamerák látóterébe még véletlenül sem kerülhet közterület vagy más személy ingatlana, és a képeket az Avtv. 5. §-ában megfogalmazott célhoz kötöttség elvére figyelemmel csak az adatkezelés céljának megvalósulásához szükséges ideig lehet kezelni. Ez azt jelenti a gyakorlatban, hogy amennyiben olyan cselekményt (szökést) nem rögzít a kamera, amely a felvétel megőrzését szükségessé tenné, úgy azokat ésszerűen rövid határidőn belül törölni kell.

Felhívom a figyelmüket arra, hogy az Avtv. 28. § (1) bekezdése szerint "a személyes adatokat kezelő adatkezelő köteles e tevékenysége megkezdése előtt az adatvédelmi biztosnak nyilvántartásba vétel végett bejelenteni

a) az adatkezelés célját;

b) az adatok fajtáját és kezelésük jogalapját;

c) az érintettek körét;

d) az adatok forrását;

e) a továbbított adatok fajtáját, címzettjét és a továbbítás jogalapját;

f) az egyes adatfajták törlési határidejét;

g) az adatkezelő, valamint az adatfeldolgozó nevét és címét (székhelyét), a tényleges adatkezelés, illetve az adatfeldolgozás helyét és az adatfeldolgozónak az adatkezeléssel összefüggő tevékenységét;

h) a belső adatvédelmi felelős nevét és elérhetőségi adatait."

Tájékoztatom továbbá arról is, hogy mennyiben a kamerás megfigyelő rendszer nem a fentebb részletezett törvényi előírásoknak megfelelően működik, az érintettek az Avtv., vagy a Polgári Törvénykönyv alapján bírósághoz fordulhatnak, jelentős érdeksérelem esetén felmerülhet a büntetőjogi felelősség kérdése is.

Végezetül ismételten leszögezem - figyelemmel arra, hogy a pszichiátriai betegek személyiségi jogait egészségügyi ellátásuk során fokozott védelemben kell részesíteni - célravezetőbbnek tartanám a kamerás térfigyelő rendszer kiépítése helyett intézményük kerítésének oly módon történő átépítését, megerősítését, hogy az ott ápolt pszichiátriai betegek ne tudjanak engedély nélkül eltávozni, kiszökni az Otthonból.

A személyes adatok védelmével és a közérdekű adatok nyilvánosságával kapcsolatos kérdéseivel kérem a jövőben is forduljon hozzám bizalommal.

Budapest, 2008. október 21.

Üdvözlettel:

Dr. Jóri András